

који се налазе на новом премеру као и других који су током дугогодишњег рада дошли до закључка, да није логично, да дозвољено отступање једне парцеле, кад се иста рачуна сама за себе, буде исто као и читаве скупине парцела које се појединачно рачунају а заједно имају површину као ова сама једна парцела.

Ing. Миодраг Ј. Хаџи Видојковић

ЗАКОНОДАВСТВО О ЕКСПРОПРИЈАЦИЈИ

Поглед на све Законе по овоме питању

IV. наставак

У овоме поднаслову: „б) примо-предаја земљишта са реамбулацијом међе, плана и осталих података (увођење у посед)“ потребно је претходно извесно објашњење, које је у вези са овим послом, а које се регулише у следећем распису. Овај распис, за сада, није нигде штампан, и како је многим он потребан, то га објављујем у целини. Његов сам текст добио од геометра г. Синише Ковачевића, вишег контролора Одељења за грађење железница, који је један отисак сачувао, па је био љубазан да ми га стави на расположење у сврси објављивања у нашем Гласнику. Тај распис гласи:

Управа за грађење нових железница

Број 4091/1907.

9 јануара 1908 године

у Београду.

РАСПИС

свима секцијама за грађење.

За свако грађење пруге првенствено и неопходно је потребно земљиште, на коме ће се градити пруга; као и земљишта, из кога ће се водити материјал потребан за то грађење као: земља, камен, шљунак, песак, итд. Према томе, и питање о земљишту експропријације црта веома знатну улогу игра при грађењу неке пруге, тим више, што при том долазе у питање разни интереси појединих сопственика црта, притежаоца земљишта.

Законом о заузимању непокретних добара (експропријација) од 16-1 1880 године регулисана је ова потреба за грађење железница. По том закону, једини је Господин Министар грађевина надлежан да одобри планове и спискове земљишта, потребног за грађење пруге, и да нареди на који начин да се изврши експропријација, даље редовним путем или изузетно по члану 38 поменутог закона. Познато је, да стање, створено са оваквом изузетном експропријацијом по члану 38 поменутог закона иде на корист самом грађењу, а врло је опет осетно и штетно за поједине при-

ватне сопственике. Из ових разлога, а у циљу да се изузетне експропријације што пре претворе у редовне и да би било једнообразности при извршењу експропријације при свима секцијама и свима пругама, Дирекција је у мају и јуну месецу ове године израдила „Упуство за извршење експропријације“, које је Господин Министар грађевина одобрио и које је свима секцијама раздато с налогом, да се тачно придржавају тог упуства.

Примећено је, да се поједине секције за грађење пруге мало, или никако не придржавају ових упустава, и да саме раде на експропријацији, по своме нахођењу. Питање о експропријацији држе, махом, као споредно, које не треба брзо и благовремено решити, па чак многе секције сматрају одобрење планова и спискова само за неку формалност, да би предузимач што пре дошао до потребног му земљишта, после да предузимач, односно секција утврђени појас експропријације, по својој потреби и комодији, проширују и прекорачују, остављајући да се границе, после довршеног грађења понова регулишу, и тек онда приступи по Закону о експропријацији извођењу законских процедура за одређивање накнаде појединцима.

Овакав поступак секције противан је не само духу закона, већ је и самовлашћен и нечовечан поступак против појединих притежаваоца.

Самовлашће је зато што се, са оваквом поправком планова без надлежног одобрења Господина Министра грађевина бесвесно чине фалсификати решења, које је законом забрањено и чак се кривично кажњава, а нечовечно стога што секција само са формалном предајом земљишта по члану 38 поменутог закона, а са оклевањем извршења даљих писмених и прописних елабората наносе стога појединим сопственицима веома велике штете, а Дирекцији и Господину Министру грађевина пак стварају веома велику излишну преписку око регулисања нових жалби. Из ових разлога Управа најозбиљније наређује:

1) Одобрене границе експропријације морају се безусловно чувати и свако прекорачење ових граница се забрањује.

Секција односно предузимач могу се само у границама експропријације кретати, а буде ли потреба за местимично проширење, секције морају безусловно тражити накнадну експропријацију, ни у ком случају не смеју сами ову проширити. Границе експропријације секције по упуству већ морају са кољем и браздом видно да обележе и пазиће, да предузимачи ове границе при грађењу не прекорачују, јер за свако прекорачење одговоран је сам шеф лично дотичне секције, који ће сносити последице за овакове незаконите и самовласне поступке.

2) Свако имање има свој приступ, било помоћу постојећих путова или помоћу права службености, преко туђег неког имања, према томе, и свако имање после извршене експропријације, односно грађење пруге, мора да има такођер свој приступ. Ово је предвиђено у упуству под одељком „Г“ и секције, пре него што одреди ширину експроприсаног појаса треба да имају у виду и да тачно поступе према упуству, што многе секције, на жалост, ово пренебрегавају чиме стварају излишне преписке, стога се препоручује секцијама, ако то сада нису учиниле, да то одмах накнадно учине у најкраћем року (Упуство одељак „Г“).

3) При подношењу планова и спискова на одобрење секције имају већ по упуству да подносе ове у по два примерка, а не у једном, као што махом

чине све секције, пошто по један примерак после одобрења враћа се секцији ради извршења регулације планова, и предаје земљишта, а други примерак остаје, по Упуству, у Отсеку за експропријацију, за сваки случај, и за даљи рад и употребу. Шта има да уђе у парцеларни план, као и разне спискове, јасно је предвиђено у Упуству, па ипак скоро све секције греше. Парцеле се означају у плану само бројевима, а никако још и са именима сопственика и културе земљишта. У списку, пак, долазе имена сопственика, место пребивања, култура земљишта, број парцеле у плану и површина која се заузима за пругу. Све остале рубрике остављају се за Одбор, односно процениоце, а не за секцију, јер по закону одбори, односно процениоци једино су надлежни да цене треба ли још шта за пругу одузети или не; стога у рубрици „заузима се“ меће секција само површину за пругу, остале две рубрике остају празне.

4) Приликом трасирања и обележавања пруге, по свој прилици, свуда и у свакој општини причињене су појединцима извесне штете ван појаса експропријације. Накнаде за овакве штете не падају на терет округа, већ саме државе.

Многе секције при поднашању планова и спискова, при тражењу одобрења неке експропријације, не поднашају никако ове спискове нити пак извештавају управу да оваквих штета у појединим општинама случајно нема и са овим пренебрежењем благовременог констатовања не само да секције стварају огромну и излишну преписку, већ чак могу у извесним приликама да створе држави много веће издатке око накнаде, но што би требало, пошто кад се види да држава сама није водила рачуна о овим оштетама и нема оверене и комисијске доказе мора се веровати оно што појединац пред процениоцима тврди. Препоручује се секцијама, ако то до сада нису учиниле већ по Упуству, да ово накнадно, и у што краћем року, изврше и Управи спроведу.

5) Да би Господин Министар грађевина, односно Управа могла што пре образовати одборе по члану 9 и 10 поменутог Закона и ове позвати на рад (поједине округе) препоручује се најозбиљније секцијама, да по одобрењу дотичних планова и спискова не само тачно и брзо посвршавају све послове на терену, већ и послове по одељцима „Д“, „Е“, „Ж“ Упуста и да цео елаборат једне општине спроведу хитно Одсеку за експропријацију, како би овај могао цео елаборат прегледати, да ли је прописно извршен и преузео даље шта треба и посао са Одборима и процениоцима.

Секцијама се најозбиљније препоручује да се тачно придржавају упуста и горњих напомена; у противном, Управа ће сматрати у будуће сваку грешку или непридржавање ових упустава као немарљивост и пренебрежљивост секције и узеће шефа секције на одговор, пошто је он лично одговоран за све послове секције, па и за послове око експропријације, а наређено је Одсеку за експропријацију, да сваки овакав случај безусловно достави одмах Управи.

Управник,

В. Бадер, с. р.

Сем овога, расписа потребно је објавити и следећи

ЗАКОН

о

изменама и допунама о заузимању непокретних добара (експропријација) за потребу грађења железница од 16. јануара 1880. године

штампан

у „Српским Новинама“, службеном дневнику Краљевине Србије — број 31 од 10. фебруара (среда) 1910. године (година LXXVII) са текстом:

Ми

Петар I

по милости Божјој и вољи народној
Краљ Србије

проглашујемо и објављујемо свима и свакоме да је Народна скупштина, сазвана у редован сазив за 1909. годину, на LII редовном састанку 11. децембра 1909. године решила и да смо Ми потврдили и потврђујемо

ЗАКОН

о

изменама и допунама у Закону о заузимању непокретних добара (експропријацији) за потребу грађења железница од 16. јануара 1880. године

који гласи:

„Први став члана 2. измењен гласи:

„Кад законодавна власт реши, да се гради железница за државу или опште-народну потребу, сваки је дужан уступити своје непокретно имање, које је по плану за грађење железнице неопходно потребно, како за грађење самог пута, тако и за остале грађевине или за вађење песка, шљунка, камена и другог материјала потребног за израду пута и осталих постројења“.

Други став члана 3. гласи:

„Привремено се може заузети оно земљиште или у опште оно добро које се по употреби може пређашњем сопственику вратити у приближно првобитном стању.

Заузимање може бити још у свако доба ради оправке, доправљања и проширења железнице.

У првом ставу чл. 4 после речи: „општинско“, додаје се реч: „сеоско“

У другом ставу истог члана после речи: „шуме“, додају се речи: „или незрели усеви, који се имају поништити“.

На крају другог става додаје се нов став, који гласи:

„Ако би општине или села имали ма какве приходе од имања накнадиће им се вредност“.

На крају првог става члана 5. изостављају се речи:

„државне касе“, а место тих речи додају се:

„благајне оног округа или надлештава, на чији терет, по специјалним Законом, падају „трошкови експропријације.“

У првом ставу овога члана, а после речи:

„црквено“, додаје се реч: „школско“.

Из члана 6 изостављају се речи: пропис у коме ће се тачно означити места, на којима ће се градити железница“, а ове се замењују речима:

„наредбу оном надлештву, које по специјалним Законима надлежно да изврши какве железничке пруге или да то грађење контролише; да по одобреним плановима трасе и потреби железница састави почесне планове и спискове за сваку општину кроз коју пруга пролази“.

У члану 7. а после речи: „око железница“ додају се речи: „израдиће почесне (парцеларне) планове и саставиће спискове“.

У другој тачци истог члана, после речи: „на плановима“, додаје се: „и списковима“.

На крају овог члана додаје се нов став, који гласи: „ове парцеларне планове и спискове одобрава Министар Грађевина“.

Члан 8. Закона измењен у целини гласи:

„Одобрени парцеларни планови и спискови од добара у општинама једнога среза шаљу се одмах дотичном окружном начелству, а у Београду Управи града Београда“.

Цео први став члана 9. изоставља се и замењен је:

„По наредби г. Министра грађевина, а најдаље месец дана после извршених радова предвиђених члановима 7. и 8. овог Закона, излази на само место одбор, (за сваки округ) састављен: из окружног начелника, или ако је овај спречен, онда дотичног средског начелника или његовог заменика; једног правника, који је служио најмање две године у судској струци и кога Министар правде одреди; инжењера или другог техничког лица, које Министар грађевина одреди; изасланика окружног одбора кога окружни одбор одреди, ако исплата заузетог имања пада на терет округа; претседника или једног члана општинског суда и два грађанина, које одређује одбор општине, у којој је добро. У исто време, и на исти начин, одређују се и заменици“.

Став 11. у члану 10. измењен је цео и гласи:

„Одбор ће оценити сваку оштету, која би се сопственику трасирањем и радом на подизању железница учинила, и понудити му погодбу. Исто тако, за зграде, које се морају само једним делом заузети, одбор ће питати сопственика: пристаје ли, да му се само одузети део исплати, оцениће величину накнаде и понудиће му погодбу. Изјава сопственика, било да пристаје за накнаду за одузети му део, било да тражи накнаду за целу зграду, записаће се и снабдети потписом сопственика“.

У ставу 16. овог члана, после речи: „за државу“ додате су речи: „односно округ“.

У члану 11. речи „једном округу“ замењене су речима: „једној општини“.

После речи: „протокол“ додате су речи: „и парцеларне планове“.

Члан 12 Закона укинут је.

„ 13 постаје члан 1.

„ 1 „ „ 13.

„ 15 „ „ 14.

„ 16 „ „ 15.

„ 17 „ „ 16.

„ 18 „ „ 17.

Овај члан 18. постаје чланом 17. Измењен гласи:

„Начелник окружни (управник града Београда) ће уобичајеним путем, а и преко званичних новина, најдаље у року од месец дана по пријему свих акта (чл. 11.) објавити, а заинтересованим на потпис саопштити: време

кад ће се и место где ће се о процени решавати, као и о којим добрима поименце. У исто време објавиће и имена проценилаца. Време, када ће се процена вршити, не може бити дуже од месец дана од дана објаве.

Који имају или би полагали ма какво право на имање, које се процењује, а не пријаве се са својим потраживањима процениоцима одређеног дана, не могу после чинити никакве примедбе према држави због одузимања и процене дотичног имања.

Члан 19 постаје члан 18.

„ 20 „ „ 19.

„ 21 „ „ 20.

„ 22 „ „ 21.

„ 23 „ „ 22.

Члан 23. промењен је и гласи:

„Процениоци опредељују накнаде за заузето земљиште. Накнада ће се одређивати на просечну вредност имања у дотичној општини. Највећа накнада може бити са 30% више од просечне вредности имања“.

Члан 24 постаје члан 23. итд.

„ 32 „ „ 31.

У члану 32. а после речи: „да одређене накнаде“ додате су речи: „најдаље у року од три месеца“.

У члану 35. који сада постаје члан 34. реч: „финансија“, замењена је са речју: „грађевина“.

Члан 36. (35.) измењен је и гласи:

„У име дијурне плаћаће се члановима одбора и процениоцима (члан 9. и 14. овог Закона) по десет динара дневно, а поред тога још и километража само за одлазак од места становања до места почетка рада и само за повратак од места свршетка рада до места становања, и то по Закону о дневници, подвозници и селидбени државних чиновника и служитеља од 19. фебруара 1892. године.

Ове дневнице и награде падају на терет оне, за чији се рачун железница гради“.

У члану 37. после речи: „проценитеље“ додате су речи: „и чланове одбора“.

У члану 38. који сада постаје 37. трећи став измењен је и гласи:

„ Да би сопственици имања, у овим случајевима, што пре дошли бар до извесних делова својих накнада за већ заузета им добра, образују се нарочите комисије за привремену процену већ заузетог земљишта и зграда.

Ове комисије излазе на лице места а најдаље у року од месец дана, од када се дотична земљишта за потребу грађења железница заузму.

Комисија се састоји из ових лица:

а) Шефа експропријационог одсека, или једног инжењера, или другог техничког лица, кога Министар грађевина одреди;

б) једног правника који је у судској струци служио најмање две године и кога Министар правде одреди;

в) једнога изасланика Министарства привреде, кога Министар привреде одреди, ако се земљиште заузима на терет државе, или једнога окружног пуномоћника, ако се земљиште заузима на терет округа.

Ова комисија излази на лице места и то већ у напред од надлежних органа спремљеном списку одузетих земљишта и попису заузетих зграда, а пошто се претходно увери о исправности поменутих спискова, већином

гласова процењује вредност сваког појединог земљишта по хектору а зграда по квадратном метру површине.

О свом раду води ова комисија записник, састављајући у исто време и спискове привремене процене зграда и земљишта, што све потписују сви чланови комисије.

Записник комисије са оригиналним списковима привремене процене земљишта и зграда подноси председник комисије одмах по свршетку рада, непосредно Министру грађевина, који по истима, споразумно с Министром финансија, доноси хитно решење: да се за добра, која се заузимају на рачун округа, из окружне готовине при дотичним окружним благајнама изврши привремена исплата сваком сопственику за заузето земљиште 60%, а за зграде 70% од привремено процењене вредности; а за заузета, која падају на терет државе, да се такође исплати 60% за земљишта, односно 70% за зграде из кредита одобренога на тај циљ.

У случају, да у окружним благајнама нема довољно, или никако окружне готовине, то ће се, према решењу Министра грађевина и Министра финансија, извршити ова исплата привремено из одобренога кредита за грађење дотичне железнице, у коме се случају одмах шаље оверен препис спискова ове привремене исплате, заједно са овереним преписом спискова привремене процене, преко окружног начелства, дотичном окружном одбору.

Да се позајмицом учињеном привремено окружном одбору не би ометали радови на грађењу железнице, Краљевска Влада има право пре или после ове привремене исплате, да за ту суму направи зајам код Управе Фондова, или које друге Банке у земљи или на страни, на подлози окружног приреза.

Министар финансија известиће о задужењу окружни одбор, преко окружног начелства и тражити да се на првом редовном или ванредном састанку окружне скупштине вотира потребан прирез за исплату интереса и амортизације самог дуга.

Ако окружна скупштина не би то одмах учинила, Министар финансија наредиће, да се потребна сума за ануитет у буџет унесе и наредиће купљење потребног приреза.

Услови зајма не могу ни у ком случају бити тежи од услова код Управе Фондова.

Награде председнику и члановима ове комисије плаћају се у свему по прописима члана 35. овог Закона.

Против ове привремене процене нема места жалби.

Исплате ових привремено процењених вредности заузетих добара, вршиће дотична окружна начелства, односно Управа града Београда, придржавајући се при исплатама у свему прописа члана 31. овог Закона.

Доцније, кад се по одредбама овога Закона у свему изврши дефинитивна процена заузетог земљишта и иста постане извршна, сопственицима се исплаћује вредност заузетог имања по прописима члана 31. и 32. овога Закона, по одбитку раније исплаћених им сума према извршеној привременој процени, а задржате суме новаца враћају се благајнама, из којих су раније сопственицима преко окружних начелстава, односно Управе града Београда исплаћене“.

Овај Закон ступа у живот кад га Краљ потпише, а обавезну силу задобија кад се обнародује.

Препоручујемо Нашем Министру грађевина да овај Закон обнародује, а свима Нашим Министрима да се о извршењу његову старају, властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се поковају.

31. децембра 1909. год.
у Београду.

Петар с. р.

И овај Закон не постоји сада штампан, те сам га, због тога, објавио. Као допуну његову, пак, дајем и следећи:

ПРЕПИС ИЗ ФИНАНСИЈСКОГ ЗАКОНА ЗА 1938/39 ГОДИНУ.

§ 63.

б) Одредбе чл. 4 Закона о заузимању непокретних добара за потребу жељезница од 15 јануара 1880 године са изменама и допунама од 12 јуна 1909 престају важити за грађевински реон града у погледу бесплатног заузимања општинског земљишта, **већ се за општинско земљиште у грађевинском реону Београда убудуће има давати накнада као и за приватно земљиште.**

Земљишта у садашњем грађевинском реону Београда, која је Држава бесплатно од општине узела по чл. 4 напред поменутог Закона о експропријацији за грађење жељезница, имају се вратити Општини у својину, ако и уколико нису потребна за грађење жељезница и осталих саобраћајних постројења.

Од особитог је значаја следеће објашњење, дато 1934. године, које гласи:

МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА

Краљевине Југославије

Бр. 19225

15 септембра 1934 године,

Београд.

ГЕНЕРАЛНОЈ ДИРЕКЦИЈИ ДРЖАВНИХ ЖЕЛЕЗНИЦА,

БЕОГРАД.

Закон о експропријацији имања за потребу грађења жељезница од 1880 године у својим члановима од 1 до 36 говори о **експропријацији** (када се може она применити, како се врши и кад имање прелази у својину државну), а у свом последњем члану, 37, говори о **реамбулацији** (када се може имање заузети и пре експропријације).

То су две независне радње које тај закон обрађује. Експропријација се обично врши **без** реамбулације, а реамбулација се врши **или пре** експропријације или **у току исте**, али само ако за њу има разлога и потребе. Не значи, дакле, да одобрење експропријације садржи у себи и реамбулацију, ако у решењу којим се одобрава експропријација није изрично речено да се има одмах извршити реамбулација по чл. 37 пом. Закона из 1880 год., за шта мора бити оправдања и разлога. Ако то у решењу за експропријацију није изрично наведено, онда се реамбулација **не сме** извршити а, ако се укаже потреба за истом, т. ј. ако у току експропријације настане неодложна потреба за употребом имања, онда

се мора издејствовати засебно решење за одобрење реамбулације, т. ј. за примену чл. 37 пом. Закона о експропријацији за потребе грађења железница.

Упознајте са овим све своје органе којих се тиче.

Ген. дир. бр. 74289/34

Министар саобраћаја,
Инж. О. Кузмановић с. р.

Ово је објашњење потенцирано доцнијим, датим под 22. марта 1940, које исто допуњује у томе што детаљнише улажење у посед приликом увођења извесних радова за војничке потребе, а у вези са железничким пословима. Односно, ово доцније слично цитирањем, објашњава поступак по ставу 2 у члану 37 Закона о експропријацији, те само у неколико мења поступак предвиђен Упутством за извршење експропријације земљишта за потребу грађења железница под тачком „Г“ на крају. Њега, пак, наводим у целости зато, што је издато под војно-поверљивим бројем (а што није требало да буде, јер нема ничег поверљивог).

Овде је, сем тога, потребно цитирати и следеће изводе из Финансијског закона и то:

А) Извод из Финансијског закона за 1937/38 под 2, одредбе о државним добрима — § 14, којим се овлашћује Министар финансија:

„(3) да у случају потребе, да се извесно државно добро размени са којим непокретним добром исте, или веће, вредности приватног власништва или кога јавног тела — може одобравати такве размене на предлог власти, за чију се потребу размена врши“.

А, затим:

Б) извод из Финансијског закона за 1938/39 (Службене новине Краљевине Југославије .... петак, април 1938. године) — § 13, тачка 1 (веза § 137 Финансијског закона за 1939/40), којим се прописује:

„(1) сва државна надлештва и установе, које имају на руковању непокретна државна добра, а нису им потребна у целини, или појединим деловима, дужна су та добра, или делове, ставити на расположење Министарству финансија“. (Види везу са § 278 Грађанског законика).

Сматрам, да је досадашњим излагањем, цитирањем прописа, и т. д. свакоме стручњаку јасно, да је увођење у посед (примо-предаја земљишта) потпуно засебна радња, и да се она дели од осталих: процене (привремене или дефинитивне) и убаштињења (са исплатом). Али, остајем при своме гледишту, да увођењем у посед не сме, ни у коме случају, да буде без исплате земљишта. Дакле, ако је увођење у посед пре дефинитивне процене, тада мора власнику да се исплати аконтација, а ако је после те извршене процене, тада увођење у посед треба да буде уједно са самом исплатом.

О исплати при процени приликом увођења у посед пре извршене дефинитивне процене дао сам већ предлог на страни 202 овога Гласника број 3 за мај—јуни 1940 године.

В) Процена.

Као што сам навео добро које се одузима може бити: 1) већ државно*) (тада је само промена поседа, а не и власништва); 2) приватно; 3) општинско; 4) црквено; 5) манастирско; 6) задужбинско (вакуфско); 7)

школско; 8) болничко; 9) бановинско (раније окружно или среско); 10) сеоско; 11) друштвено и т. д.

Најдуже је третирано питање одузимања општинског земљишта, тј. накнада за исто.

Потписати је, најзад, успео, потпомогнут већим бројем наших признатих стручњака, да то питање узме онај облик решавања, који му је он, уз њихове искрене савете, давао током њиховог и свога дугогодишњег рада. Како је оно одлично стилизовано у следећем тексту, то се исти наводи у целини, који је врло добро и разрађен и објашњен, а он гласи:

Г Р Б

Краљевине Југославије
ВРХОВНО ДРЖАВНО ПРАВОБРАНИОШТВО

Стални правнички одбор

Број 2843/40

17 септембра 1940 год.

Београд.

„ГОСПОДИНУ МИНИСТРУ ФИНАНСИЈА

Б Е О Г Р А Д

У вези решења бр. 2843/40 Врховног државног правобраниоштва, част је Сталном правничком одбору изложити и изјавити ово што долази:

І. Чињеничко стање.

Једно предузеће под бр. 1554 од 2 септембра 1940 године упутило је за стални правнички одбор акт следеће садржине:

„Са § 51 тач. 3 Финансиског закона за 1938/39 годину проширена је важност чл. 4 Закона о заузимању непокретних добара (експропријације) за потребу грађења железнице од 15 јануара 1880 године, на целу државну територију, без обзира на правно подручје и за све потребе војног ваздухопловства.

По чл. 33 Закона о ваздушној пловидби (Службене новине бр. 50 из 1928 године) са његовим изменама и допунама (Службене новине бр. 18 из 1930 године), откуп земљишта за потребе ваздухопловства може се вршити и путем експропријације, а према постојећим законским прописима за експропријацију земљишта за потребе железница.

Према наведеним прописима Закона о ваздушној пловидби, Штаб ваздухопловства војске вршио је раније и сада експропријацију земљишта на законодавном подручју Србије по Закону о заузимању непокретних добара за потребе грађења железница.

У свима досадашњим многобројним случајевима, како по жалбама Владиног повереника *) по захтеву овога штаба, тако и по жалбама Општинских управа, Касациони суд у Београду стајао је на гледишту, да општини, за експрописано земљиште, по чл. 4 наведеног закона о експро-

*) Н. пр.: т. ј. да је у поседу Министарства правде, шума и рудника, војске и морнарице, просвете, трговине, и т. д.

*) Ову је дужност обављао потписати.

пријацији, не припада никаква накнада за само земљиште, већ само накнада прихода од земљишта, уколико би их општина имала.

По обнародовању § 51 тач. 3 Финансиског закона за 1938/1939 годину и у вези § 137 Финансиског закона за 1939/40 годину, Штаб ваздухопловства војске предузео је експропријације више комплекса земљишта на подручјима важности Законског члана 41 о извластби из 1881 године односно подручју одељења Касационог суда у Новом Саду.

Тако је предузета експропријација и једног већег комплекса земљишта у Панчеву за потребе ваздухопловства, које је земљиште власништво општине града Панчева. Ма да су пуномоћници овога Штаба и претставних Државног правобраниоштва у Новом Саду истакли код Окружног суда у Панчеву своје становиште, да је у питању експропријација — заузимање — општинског земљишта и према томе општини не припада никаква накнада за само земљиште, већ само накнада прихода уколико их општина има од тога земљишта, пошто на истоме не постоје никакве зграде, суд је стао на гледиште, да општини у смислу последњег става чл. 4 наведеног закона о експропријацији припада накнада за земљиште, пошто је општина доказала да је од заузетог земљишта имала приходе.

Окружни суд прем томе схватио је одредбе последњег става чл. 4 наведеног закона о експропријацији, који гласи: „Ако би општине или села имали ма какве приходе од имања накнадиће им се вредност“, тако да се општини има дати накнада према вредности самог земљишта, ако од њега има каквих прихода, а не накнада за приходе, ако их општина од земљишта имала.

По жалби Државног правобраниоштва у Новом Саду, својом пресудом Бр. Пл. 405/1939-7 од 29 децембра 1939 године Апелациони суд у Новом Саду стао је на гледиште:

„Државни ерар жали се да је Првостепени суд приликом процене земљишта повредио пропис § 50 Финансиског закона за 1937/38 годину односно чл. 4 Закона о заузимању земљишта и зграда за потребу грађења железница од 15 јануара 1880 године по коме се неће давати никаква накнада за одузимање општинског и градског земљишта.

И ова је жалба неоснована.

Сам Државни ерар у своме призиву наводи да је град Панчево извлашћено земљиште издавао у закуп.

Град Панчево у своме поднеску Р. бр. 30 пружио је о томе и доказе.

Према томе је град Панчево од извлашћеног земљишта имао прихода а по последњем одељку чл. 4 поменутог закона има се дати и општинама накнада за извлашћено земљиште ако је доносило прихода“.

По мишљењу овога штаба, истакнуто становиште Окружног и Апелационог суда потпуно је погрешно и нема никаквог ослонаца у постојећим законским прописима. Ово произлази и из досадање јудикатуре Касационог суда по безбројним предметима експропријације земљишта како од стране железничких власти, тако и овога Штаба, на законодавном подручју Србије, где су даване само накнаде за приходе, незреле усеве, шуму или зграде, али не и накнаду за земљиште.

Из одредби чл. 4 и 5 наведеног закона о експропријацији несумњиво јасно произлази, да је законодавчева интенција при редакцији наведених законских прописа била у томе, да се општини не даје никаква накнада

за земљиште, већ само накнада, прихода и накнада за евентуалне усеве, шуме или зграде.

У чл. 4 законодавац је начелно стао на гледиште да се за општинско земљиште неће давати никаква накнада и то му је била прва мисао. Тек у накнадном излагању утврдио је да ће се дати накнада за зграде, шуме или незреле усеве, који се имају поништити и **да ће се само они проценити и накнада за њих дати**. Коначно је у том чл. одредио, ако би општина имала какве приходе од имања, да ће јој се накнадити вредност.

Тек у чл. 5 законодавац је одредио, да ће се ипак само за приватно добро појединаца или друштва, црквено, школско или болничко дати накнада за земљиште.

Да је законодавац хтео да се и општинско или уопште јавно добро има у потпуности обезштетити, он би то право и утврдио, а тек као изузетно одредио да се за јавно добро, које односној институцији не доноси никакве приходе, неће давати никаква накнада.

Из овога следи, да је законодавчева интенција била у томе, да се има првенствено и начелно узимати земљиште општинско, сеоско, државно, манастирско или окружно — сада бановинско, и да се за исто неће давати накнада, већ само накнада прихода и накнада за незреле усеве, шуме или зграде на земљишту, дакле за све из чега је општина црпела какве приходе.

Да законодавац није мислио да се само општини не плати земљиште **које јој није доносило никакве приходе** произлази и из одредби **другог става** чл. 4 наведеног закона о експропријацији, у коме је одређено да се општини **имају накнадити незрели усеви**. Ово из разлога тога што на неупотребљивом земљишту — шикари и сл. дакле неплодном — не може ни да буде каквих усева, те из тога произлази **да је мислио у најмању руку на плодно земљиште, и уопште на свако земљиште које је власништво општине**.

Достављајући предње, а на основу чл. 34 Закона о државном правобраниоштву, молим да се од Сталног правничког одбора при Врховном државном правобраниоштву прибави мишљење:

1) Како се имају схватити одредбе чл. 4 Закона о заузимању непокретних добара (експропријацији) за потребу грађења железница од 15 јануара 1880 године са изменама и допунама од 12 јуна 1884 године и 31 децембра 1904 године у вези са § 51 тач. 3 Финансиског закона за 1938/39 годину и § 137 Финансиског закона за 1939/40 годину; и

2) Да ли је и уколико и зашто правилно становиште овога Штаба, да општини не припада никаква накнада за само земљиште, већ само накнада прихода и накнада за уништене усеве, шуму или зграде на земљишту.

Уколико би одбор прихватио гледиште овога Штаба, молим да се оно што детаљније у мишљењу обради и поткрепи потребним правним становиштем, како би то мишљење могло послужити при подношењу призива и жалбе Касационом суду.

Молим да се ово сматра **као ванредно хитно**, пошто до одлуке суда може доћи у најскорије време“.

Врховни државни правобранилац, својим решењем Бр. 2843/40, решио је да се предњи предмет, на основу § 33 Закона о државном правобраниоштву изнесе пред Стални правнички одбор, да даде своје саветодавно мишљење на горња питања.

II. Правно разлагање.

Како из горњег става ствари излази, није спорно да се на конкретни случај експропријације има применити чл. 4 Закона о заузимању непокретних добара за потребе грађења железница, од 15 јануара 1880 године са каснијим изменама и допунама, раније Краљевине Србије, већ је спорно значење става трећег тога члана. Наиме спорно је, да ли тај пропис (став трећи чл. 4) наређује да се општини имаде накнадити само вредности прихода заузетог имања или пак вредност заузетог земљишта.

Цитирани чл. 4 сада у целини гласи:

„Кад је законодавна власт решила да се гради железница за опште народну потребу, онда се за државно, окружно, среско, **општинско** и сеоско земљиште, било чисто или под шумом, које се за потребе железница заузима, неће давати никаква накнада.

Ако би на овим земљиштима која ће се заузети, постојале какве зграде или **шуме** или незрели **усеви**, који се имају поништити, **само ће се ови проценити** и накнада за њих дати.

Ако би општине или села имали ма какве **приходе** од имања накнадит ће им се вредност“.

Члан 5 тога закона гласи: „За **свако пак приватно добро** појединог или друштвено, црквено, манастирско, школско или болничко даваће се накнада и то у новцу“...

Из та два законска прописа јасно излази да се за заузимање земљишта јавних територијалних корпорација, наведених у чл. 4 не даје никаква накнада а да се напротив за заузимање земљишта приватних и правних лица назначених у чл. 5 даје накнада, у новцу.

Да се за земљишта о којима говори чл. 4 не даје никаква накнада, излази из прописа чл. 4 узетог самог за себе, а још јасније упоредом чл. 4 са чл. 5. Почетне реченице члана 5 наглашују антитезу између садржаја чл. 5 и чл. 4 у погледу плаћања накнаде за заузимање земљишта. Чл. 5 почиње: „**За свако пак приватно имање**... плаћати ће се накнада у новцу“. Та антитеза појачава и онако јасан садржај чл. 4, да се за заузимање земљишта територијалних корпорација наведених у чл. 4 „неће давати никаква накнада“.

До истог се несумњиво закључка долази анализом самог члана 4.

Први став члана 4 садржи основну и општу мисао овог члана да се за заузимање земљишта за општенародну потребу ту назначених јавних корпорација, неће давати никаква накнада, било да је земљиште што се заузима голо било да је под шумом.

Предмет је нормирање става 1 **земљиште** као такво. Правна норма дата тим ставом за земљиште остаје за све друге случајеве нормирања у чл. 4, то јест за случајеве нормирања у ставу 2 и 3, у којима се не дају више норме о земљишту, него допуњују прописи о **нузгреднинама** (припадцима) земљишта. То правило да се не даје никаква накнада за земљиште, како је напоменуто, мења се тек у суследном члану, на име у члану 5. Предмет нормирања става другог и трећег чл. 4 **није више земљиште**, већ је предмет става 2: **зграде, шуме** и незрели **усеви**, а предмет су става 3: ма какви **приходи** од имања.

Сам став трећи наведеног чл. 4 био би сам по себи за сваког потпуно јасан да скраћеније гласи: ако би општине или села имале какве

приходе од имања, накнадиће им се. — Јер на питање што ће им се накнадити, недвојбено је да тај пропис каже да ће им се накнадити приходи. — Тиме пак што изрека става „вредност“, не сме да прави никакве забуне, јер она не прави никакве измене у мисли садржане у томе ставу, већ је само потпуније изражује.

Тако разумевање става трећег појачава и аргументација а контрарио и а мајори ад минус између става другог и трећег чл. 4.

Кад би се узело за исправну претпоставку становиште устојено од судова нижих степена, да када општине имају ма каква прихода од имања да им се има дати накнада за имање, а не само за приходе, дошло би се логичним закључивањем до закључака противног изричитом законском наређењу садржаном у ставу 2. — Нема двојбе да имање које је под мумом, или је на њему кућа или усеви, даје општини приход; пак би се доследно логично морало закључити, да се општини има накнадити вредност тих земљишта у целини. То би пак било очито противно изричитој уставној става другог који одређује да ће им се **само ови** накнадити: **шума, кућа, недоспели усеви.**

А мајори то вреди за мање приходе који се од земљишта могу имати неголи су: кућа, шума и усеви.

Јер би се логично резонујући на претпоставци становишта судова нижих степена дошло до закључка противног изричитој законској одредби, мора се и с тога разлога забацити правно становиште нижестепених судова као противно закону.

С тога и са разлога наведених у акту бр. 1554 од 2 септембра 1940 године, Стални правнички одбор сматра исправним правно становиште Штаба ваздухопловства војске а правно погрешно оно ниже степених судова, који су у овом случају судили.

У ревизији на касацији свакако је потребно употребити и ранија решења Касационог суда у Београду, јер је пропис о којем се ради са подручја те касације, а она је могла да га интерпретира и најправилније да схвати.

III.

На основу изложеног част је Сталном правничком вџбору дати ово **правно мишљење:**

1) Став трећи чл. 4 Закона о заузимању непокретних добара (експропријацији) за потребу грађења железница од 15 јануара 1880 године, са доцнијим изменама и допунама, има се разумети тако, да се општини нема накнадити вредност заузетог земљишта, већ само вредност прихода којих она евентуално има од заузетог имања.

2) Овим је дат одговор и на остала горе постављена питања.

Претседник
Сталног правничког одбора,
Др. Стеван Сагадин, с. р.

Приликом процене над процениоцима се врши заклетва. Њу често врши свештеник, а некад и судија. Било је често питање, да ли свештеницима, при заклетви, припада накнада. Питање накнаде за православне свештенике решено је одлуком Дир. број 66344/24 Железничке дирекције у Београду, која је у вези доцнијег акта Светог Синода Свете Српске Православне Цркве број 443 од 16. октобра 1924. Одлука је донета по предлогу Грађевинског одељења број 6645/1 од 5.-II-1924, а на основу мишљења које гласи:

„Поводом питања о награди свештеницима, који заклињу процениоце и службенике, Железнички одбор је донео начелну одлуку, на својој седници од 25. фебруара 1924 године, да се награда свештеницима за заклетву плаћа по 10 (десет) динара од сваког заклетог лица“.

(Наставиће се).

А. Миљанић, геометар.

ГУСТИНА НАСЕЉЕНОСТИ И ЕКОНОМСКО СТАЊЕ СЕЛА У БИТОЉСКОМ И МОРИХОВСКОМ СРЕЗУ.

I

Поред осталог катастар земљишта може као најбољи основ послужити и за прорачун густине насељености становништва. Баш услед недостатака катастра земљишта састављеног на основу премера, ми за многе крајеве немамо тачно стање о густини насељености сређено по нашим најмањим административним јединицама — срезовима, општинама и селима.

Битољски и Мориховски срез чине једну географску целину и гравитирају једном културном и трговачком центру Битољу. Укупна површина оба среза је 1850 км². Према обради површина

земљишта је:

Њиве	64640	ха или	34,96%	од укупне површине
Воњњаци	360	„ „	0,20%	„ „ „
Виногради	1000	„ „	0,54%	„ „ „
Ливаде	10000	„ „	5,41%	„ „ „
Пашњаци	58000	„ „	31,33%	„ „ „
Шуме	40000	„ „	21,62%	„ „ „
Мочвари и трстика	3000	„ „	1,62%	„ „ „
Путеви, реке и остало неплодно	8000	„ „	4,32%	„ „ „
Укупно	185000	ха или	100%	— укупне површине